

Výsledky sta let šlechtění obilnin

Ke šlechtění obilnin využívá akciová společnost Selgen hned několik šlechtitelských stanic. V letošním roce si připomíná tato firma sto let fungování šlechtitelské stanice ve Stupicích v okrese Praha-východ. Vedle obilnin se zde v minulosti šlechtila celá řada zemědělských plodin.

Petr Hezký

Současné sídlo akciové společnosti Selgen má dlouhou historii. Toto místo poskytuje zároveň zázemí pro šlechtění jak ozimé a jarní pšenice, tak jarního ječmene. Zakladatelem šlechtitelské stanice ve Stupicích nedaleko Prahy byla v roce 1921 Selecta, specializovaná firma pro šlechtění rostlin a množení osiv. První pokusy se šlechtěním se ale datují už do roku 1905 na velkostatek v Pyšelích, odkud později přešly rozpracované materiály do Stupic. Šlechtitelská stanice a pochopitelně i společnost Selgen si tak v letošním roce připomíná 100 let od založení.

Po třech letech od založení stanice ve Stupicích se postupně šlechtění soustředilo právě sem. V roce 1924 stanice v Pyšelích zrušena a Stupice se staly Ústřední šlechtitelskou stanicí Selecty, ke které postupně patřily i další stanice (Zaječice, Obora, Stránčice, Větrov, Předboř, Be-

chyně, Kostelec u Křížku, Hrádek, Ostrov a Sibřina).

Stanice ve Stupicích měla původně k dispozici asi patnáct hektarů, které společnost odkoupila s hospodářským dvorem od Lichtenštejnského panství. V převzatém hospodářském dvoře byla na začátku část budov adaptována na laboratoře a pracovny. Nová výstavba stanice proběhla ve třech etapách.

Mnoho šlechtěných plodin

Záběr šlechtění byl rozsáhlý. Za dobu trvání stanice bylo vyšlechtěno mnoho odrůd různých plodin – obilnin, cukrovky, krmné řepy, krmné mrkve, čekanky, hrachu, pelušky, fazolu polního, rajčat a dalších zelenin. Pracovní zaměření stanice na téměř celý sortiment plodin umožňovaly podmínky, ve kterých se provádělo šlechtění až do let 1960 až 1965. V té době byl na stanici i dostatek pracovních sil, takže většina prací ve šlechtění se prováděla ručně nebo pomocí jednoduché mecha-

nizace. Vedoucí šlechtitelé tohoto období Ing. Josef Šrámek, Ing. Dr. Ladislav Kotík a Ing. Jan Strělský byli autory odrůd u více plodin. Úspěšným šlechtitelem zelenin byl Vladimír Směkal. Zvláštní kapitolou v historii stanice je období tak zvaného mutačního šlechtění, které vedl Ing. Zbyněk Jech, CSc. Od roku 1961 byla šlechtitelská stanice Stupice vyčleněna jako hlavní specializovaná šlechtitelská stanice pro mutační šlechtění s úkolem ověřit metody indukce a selekce mutací u všech druhů plodin. Po roce 1972 byla specializace na mutační šlechtění postupně ukončena a hlavním cílem se opět stalo šlechtění nových odrůd.

Zúžení sortimentu

Od počátku sedmdesátých let se postupně zužoval sortiment plodin a stanice se specializovala pouze na novošlechtění ozimé a jarní pšenice pod vedením Ing. Miloše Haniše, CSc., a Ing. Aleny Hanišové. Od roku 1998 vede

Postupně se sortiment šlechtěných plodin zúžil na ozimou pšenici, jarní pšenici a jarní ječmen

Foto Petr Hezký

šlechtění těchto plodin Dr. Ing. Pavel Horčíčka.

Stanice byla postupně dovybavována v těchto letech i moderní pokusnickou mechanizací, která umožnila rozšíření ploch šlechtitelských školek. Byly modernizovány šlechtitelské postupy, ustanovena šlechtitelská střediska, zahájeny speciální programy rezistentního šlechtění, šlechtění na jakost, mrazuvzdornost a byly zavedeny výnosové testy na více lokalitách.

Příklady úspěšných odrůd

Během nepřetržité šlechtitelské práce bylo za 100 let (1921–2021) zapsáno ze stupické stanice do listiny registrovaných odrůd celkem 145 původních odrůd různých plodin. K nejznámějším, které se udržely ve výrobě dlouhou dobu patřily ozimé pšenice Stupická přesívka, Stupická bastard, Pyšelka, Slavia, Sparta, Siria, Samanta a Sulamit a Sultan používaný jako jakostní kontrola ÚKZÚZ. Společnost Selgen má úspěšnou historii

i současnost ve šlechtění jarní pšenice. Příkladem může být jarní pšenice Stupická vouska, Sandra, Saxana, Leguan, Septima. U ozimého ječmene stojí za zmínku Stupický šestiřadý u ova Stupický bílý. S historií šlechtění jarního ječmene jsou spojeny odrůdy Stupický plnozrný, Seleky Hanák, Akcent, Amulet a další.

V rostlinné výrobě se uplatní i odrůdy cukrovky a krmné řepy (Unikum žlutá, Bares), krmné mrkve, čekanky, hrachu, pelušky, fazolu polního (Perlička, Alfa). Ze zelenin byly rozšířené a oblíbené rajče Stupické polní rané, celery Pražský obrovský a Maxim, mrkev Stupická k rychlení, kapusta Stupická raná žlutá a Raketa, salát Stupický kamenáč, zelí Inter a řada dalších.

Ozimé pšenice z aktuální nabídky

Ozimá pšenice má v České republice největší osevní plochy a s tím je spojený i zájem prodej-

ců osiva, respektive šlechtitelů. Ve Stupicích se daří navázat na bohatou historii. Aktuální pomyslnou vlajkovou lodí v sortimentu ozimé pšenice je odrůda Julie. Doplní ji ale i mladší materiály jako například odrůda Viki. Jedná se z pohledu pekařské jakosti o elitní pšenici. Vyniká vyrovnanými kvalitativními parametry a vysokou a stabilní objemovou hmotností a mezi přednostmi patří i dobrý zdravotní stav.

Ze šlechtitelské stanice ve Stupicích pochází odrůda Illusion. Tato pšenice s pekařskou jakostí A také vyniká objemovou hmotností a velmi dobrým zdravotním stavem. Jedná se o plastickou odrůdu bez pěstitelských rizik.

Novinkou a zároveň nejranější odrůdou v sortimentu je Megan. Tato odrůda je o sedm dní ranější ve sklizni než odrůda Bohemia. Tomu je třeba přizpůsobit veškeré agrotechnické zásahy včetně morforegulace a ochrany před houbovými chorobami. Tyto a i další odrůdy jistě uvidíme i na následujících polních dnech. ■

Ve Stupicích nedaleko Prahy najdeme sídlo společnosti Selgen, a. s., a zároveň místo, kde se šlechtí odrůdy celé řady plodin již sto let

Foto Petr Hezký

inzerce

Mořidla řeší problémy již v zárodku

To, že kvalitní osivo patří k nejdůležitějším činitelům ovlivňujícím celý průběh vegetace a výslednou sklizeň, není třeba zdůrazňovat. Některé choroby lze úspěšně řešit již v zárodku, a to mořením osiva. Jedná se například o problematické sněti.

Společnost Innvigo nabízí hned dvě mořidla, a sice Fluarto 050 FS a Triter 050 FS.

Fluarto 050 FS

Fluarto 050 FS obsahuje účinnou látku fludioxonyl – 50 g/l. Fludioxonyl působí jako širokospektrální kontaktní fungicid s reziduálním účinkem. Je přijímán semeny a následně rozváděn do mladých rostlin, ale to jenom částečně. Inhibiční biochemických procesů dochází k ovlivnění osmotické rovnováhy v rostlinných buňkách. To naruší celkový růstový cyklus konidií a mycelií hub a plísní. Podobnost účinku s některými přírodními antimykotiky není úplně náhodná. Pyrrolinitrin produkují například některé půdní bakterie z rodu *Pseudomonas*. Výsledná formulace přípravku tedy vznik-

la laboratorní syntézou této látky. Tím dala vzniknout fludioxonylu z chemické skupiny fenylpyrollů, kdy inspirací samotného účinku je příroda a její geniální procesy. Tolik k mechanismu účinku. Fluarto 050 FS je registrováno pro ozimou pšenici, tritikale, ozimé žito a celou řadu chorob, z nichž nejzávažnější je již zmiňovaná sněť, konkrétně mazlavá sněť pšeničná (*Tilletia caries*). Napadené rostliny projevují celou řadu vizuálních příznaků, z nichž nejnápadnější jsou kulovité háčky lehce vyčnívající z plev. Tato zrna jsou navíc o něco objemnější než zrna zdravá. Po rozmáčknutí těchto háček můžeme pozorovat, ale i cítit shluk černých mazlavých spór. Mezi další choroby, které lze eliminovat mořením již v zárodku, patří například fuzariózy (*Fusarium*) nebo plí-

Sněť mazlavá

Foto archiv firmy

seň sněžná (*Monographella nivalis*). Tyto hospodářsky významné choroby mají schopnost znehodnotit, zkontaminovat zrna mykotoxiny a celkově ztížit jejich následný prodej. V lepším

případě jsou potom použitelná k technickým účelům.

Triter 050 FS

Triter 050 FS obsahuje účinnou látku tritikonazol – 50 g/l.

Čistý tritikonazol je registrovaný do ozimé (jarní) pšenice, jarního ječmene, tritikale a žita. Jedná se o fungicid ve formě kapalného koncentrátu se systematickým účinkem ze skupiny inhibitorů biosyntézy sterolů, ty se běžně vyskytují v buňkách hub (mykosteroly). Triter 050 FS je kvalitní ochranou osiva proti většině významných chorob, mazlavá sněť pšeničná, fuzariózy a pruhovitost ječná (*Pyrenophora graminea*). Některé z těchto chorob jsou téměř vřadně přenosné osivem a je potřeba mít na paměti, že ne vždy je možné regulovat foliární aplikací fungicidů v průběhu vegetace.

Závěr

Moření osiva je nejspolehlivější ochranou a lze tak předcházet

celé řadě nepříjemných chorob. Společnost Innvigo nabízí dvě účinné látky, a sice fludioxonyl a tritikonazol. Vyšší obsah těchto látek znamená nižší dávkování, v obou případech 1 l/t. Pro rozšíření spektra účinku je možno použít i tank-mix obou přípravků. Pro tank-mix je doporučené dávkování Fluarto 1 l + Triter 0,5 l na 1 t osiva. Při společném nákupu je navíc možná sleva 5 %. Díky kapalné formulaci (suspenzní koncentrát) lze tedy hovořit o vynikajících ulpívajících schopnostech a také oteruvzdornosti při následné manipulaci. Aplikací tak nedochází ke snížení sypanosti osiva, které se tak snadno plní do obalů, a má dobrou vysévatelnost.

Roman Lesa
INNIGO Agrar CZ s. r. o.